

ضرورت جدی گرفتن دیپلماسی نفتی

علت اصلی تعیین مهلت 6 ماهه برای تحریم احتمالی نفت صادراتی ایران به کشورهای اتحادیه اروپایی از چند منظر قابل ارزیابی است...

علت اصلی تعیین مهلت 6 ماهه برای تحریم احتمالی نفت صادراتی ایران به کشورهای اتحادیه اروپایی از چند منظر قابل ارزیابی است؛ نخست اینکه اروپایی‌ها می‌خواهند در زمانی این تحریم‌ها را اعمال کنند که فصل تابستان باشد و تقاضای فصلی کاهش و عرضه نفت خام بیشتر باشد تا به این ترتیب مانع افزایش قیمت جهانی نفت و آسیب دیدن اقتصاد منطقه یورو و اتحادیه اروپا شوند.

از منظر دیگر فرصت 6 ماهه این امکان را به کشورهای اروپایی می‌دهد تا برای جایگزینی نفت صادراتی ایران چاره‌اندیشی کنند و از سوی دیگر برخی کشورهای خریدار نفت ایران مثل ایتالیا، اسپانیا و یونان به‌طور کلی با تحریم نفت ایران مخالف بودند و حداقل خواستار تاخیر در تحریم‌ها شدند تا بتوانند فروشنده جایگزین نفت دست و پا کنند و هم فرصتی برای بازبینی شرایط بازار نفت داشته باشند. مسئله دیگر اینکه برخی کشورهای اروپایی خریدار نفت ایران معتقدند که این تحریم نفتی ایران نیست بلکه کشورهای یادشده را در تنگنا قرار می‌دهد و به واقع خریداران اروپایی نفت ایران تحریم می‌شوند.

یکی از ابهام‌ها و پرسش‌های مطرح این است که آیا اعضای اوپک و به‌طور ویژه عربستان به تعهدات خود در نشست اخیر این سازمان مبنی بر جایگزین کردن نفت خود به جای نفت ایران اقدام خواهند کرد یا خیر؟ اصل ماجرا این است که در نشست اخیر اوپک بر چه مسائلی توافق شده است؟ اگر توافق بر سر نگهداشتن سقف تولید در حد 30 میلیون بشکه در روز باشد، طبیعی است که برخی اعضای اوپک از جمله عربستان در صورت کاهش 400 هزار بشکه‌ای نفت صادراتی ایران به اروپا و کاهش سقف تولید اوپک نسبت به جایگزینی نفت خود به جای ایران اقدام کنند یا اینکه ممکن است ایران در نشست اخیر اوپک توافق دیگری با عربستان کرده باشد، که ما از آن بی‌خبر هستیم. طبیعی است که اگر ایران برای 400 هزار بشکه نفت خود مشتری پیدا کند، سقف تولید نفت اوپک کاهش پیدا نخواهد کرد و تنها ترکیب فروشندگان نفت به اروپا تغییر می‌کند، البته ممکن است کشورهای اروپایی از ذخایر نفت استراتژیک خود برای جبران کسری نفت صادراتی ایران استفاده کنند. با این پیش‌فرض‌ها احتمال افزایش 15 تا 20 درصدی قیمت نفت در بازارهای جهانی اتفاق نخواهد افتاد به‌ویژه اینکه کشورهای اروپایی و سایر کشورهای دارای اقتصاد پیشرفته در رکود به سر می‌برند و تقاضا برای نفت چندان زیاد نیست. طبیعی است که اگر رشد اقتصادی دنیا بالا و تقاضا برای نفت زیاد باشد، تحریم نفت صادراتی ایران جهش شدید قیمت‌ها را به ارمغان خواهد آورد و به همین منظور برای ارزیابی شوک نفتی ناشی از تحریم نفت صادراتی ایران باید شرایط زمانی و مکانی و دورنمای اقتصاد جهان و تقاضای بازار را در نظر گرفت.

اما تاثیر تحریم نفت صادراتی ایران بر اقتصاد بحران زده اروپا و منطقه یورو چه خواهد بود؟ واقعیت این است که بخشی از کمبود نفت ناشی از تحریم نفت ایران به اروپا قابل جایگزینی است و بخشی از آن قابل جایگزینی در کوتاه مدت نیست چرا که کیفیت نفت ایران برای پالایشگاه‌های خریدار نفت کشورمان به‌گونه‌ای است که به راحتی نمی‌توانند نفتی را جایگزین کنند. البته نباید از این مسئله هم غافل شد که کشورهای اروپایی هم ممکن است سهم گاز را در سبد مصرفی خود افزایش دهند تا فشار ناشی از تحریم نفتی ایران بر خود را کم کنند و اگر آژانس بین‌المللی انرژی بخشی از ذخایر استراتژیک خود را آزاد کند، طبیعی است که به اروپایی‌ها برای گذر از دشواری‌های ناشی از خریدن نفت ایران کمک می‌کند. اما نکته مهم این است که تدابیر و تمهیدات اروپایی‌ها بی‌هزینه نخواهد بود و تبعات منفی بر اقتصاد این کشورها به‌ویژه کشورهای دچار بحران شدید خواهد بود اما تصور نمی‌کنم این کشورها به زانو در آیند.

درباره تهدیدهای برخی مسئولان وزارت نفت مبنی بر قطع یکطرفه صادرات نفت به اروپا و هشدار به شرکت‌های نفتی طرف قرارداد با ایران هم این نکته حائز اهمیت است که اگر قراردادهای نفتی موجود را یکطرفه بخواهیم قطع کنیم برای ایران هزینه‌های زیادی خواهد داشت و وجهه خوب شرکت ملی نفت را در بازارهای جهانی زیر سؤال خواهد برد و نباید خوشنامی شرکت ملی نفت در بازارهای جهانی را مخدوش کنیم و شرکت نفت باید به تعهدات خود عمل کند و نکته مهم این است که ایران باید این رویکرد منطقی و قابل دفاع را در برابر اروپایی‌ها مطرح کند که حتی در زمان جنگ تحمیلی هیچگاه از نفت به‌عنوان ابزار سیاسی استفاده نکرده است و استفاده ابزاری و سیاسی از نفت توسط اروپایی‌ها قابل دفاع نیست. حتی در مذاکره با کشورهای اروپایی باید این موضوع مطرح شود که به‌دلیل استفاده سیاسی از نفت توسط آنها ممکن است ایران هم مجبور به اتخاذ تدابیر مشابه شود و این یک ابزاری در

دست مذاکره‌کنندگان ایرانی می‌تواند باشد و قبل از قطع یکجانبه نفت به اروپا باید گزینه‌های خود را با مذاکره‌کنندگان اروپایی مطرح و چانه زنی کنیم و نباید کارت‌های خود را از پیش، رو کنیم.

پیشنهاد این است که نهادهای تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیرنده در کشور باید قبل از هر اقدام و واکنشی نسبت به تحریم نفت صادراتی ایران، از کارشناسان قدیمی، خیره و باتجربه وزارت نفت، کارشناسان وزارت خارجه و دیپلمات‌های کارکننده وزارت خارجه و کارشناسان و صاحب‌نظران دانشگاهی و دارای تجربه‌های جهانی دعوت کنند تا پس از مشورت‌های سنگین نسبت به طراحی کارت‌های برنده در دست مذاکره‌کننده ایرانی اقدام شود چرا که در این شرایط ضرورت جدی گرفتن دیپلماسی نفتی برای دور زدن یا خنثی کردن تحریم نفتی ایران توسط اتحادیه اروپا حیاتی است.

دکتر نرسی قربان *